

**Löki Viktor, Horváth Péter, China Tibor, Kovács Péter, Erdei Nóra,
Juhász Tibor, Posgay Titanilla, Béres-Áfra Zsuzsa, Somogyi Tibor és
Szőlősi Zsombor: 24 emelet, 24 történet**
Debrecen: Méliusz Juhász Péter Könyvtár, 2023.

A könyv ötlete 2019-ben fogalmazódott meg Löki Viktorban¹, majd 2020-ban kezdett dolgozni rajta a csapatával. Löki Viktor a könyvet műfajilag „riportalbum közeliként” jellemezte. A könyv sokoldalúan mutatja be az 50 évvel ezelőtt átadott Petőfi téri épületet. A szerzőcsapat bemutatja a ház területét, környékét, az épülettervezés szempontjait. Riportok kapcsán megismerkedhetünk a tervezőkkel és az ott lakókkal is. A könyvet nagyon sok fénykép, újság-cikk illusztrálja.

A könyv pályázati forrásokból jött létre a Méliusz Juhász Péter Könyvtár támogatásával.²

A 24 fejezetből/történetből álló könyvet 10 szerző jegyzi, szerkesztői: Löki Viktor és Szőlősi Zsombor. Maga a cím, sokakat megzavar, mivel mindenki 22 emeletesként aposztrofálja az épületet. A könyvből kiderül, hogy a „toronyház” – ahogy emlegetik – 22 emeletes, de 24 szintes. Innen van egy kis ellentmondás a címben. A 24 fejezet más-más szempontból mutatja be az épületet, az ott élőket, így a fejezeteken végigmenve mutatom be a könyvet.

Az első két fejezet Horváth Péter munkája. Az első fejezetben Torna – Boldogasszonyfalva területét mutatja be, ami az egykori árkon kívül volt. Később ezen a területen épült fel a 22 emeletes épület. A második részben a környék, főként a mai Petőfi tér beépítését veszi sorra a XIX. század végétől a toronyház felépüléséig. Ezen épületek közül több ma már nem létezik, nagy részük a bombázások áldozata lett.

A 3. fejezetben a szerzők China Tiborral közösen sorra veszik az ország magasházait, köztük a már lebontott pécsi épületet is. Bemutatják létrejöttük hátterét, a felmerülő problémákat.

A 4. fejezetben Kovács Péter írása alapján megismerhetjük a Petőfi tér és a magasház előzménytörténetét. A bombázások után a szabad

területek beépítésére több terv is született. Ebbe illeszkedett be végül az új Nagyállomás és a „toronyház” is. A magasház tervezésére Boruzs Bernátot és Szabó Jánost nevezték ki. Szabó János diplomafeladatként azt a magasházat választotta, mely végül kis különbséggel megépült.

Az 5. fejezet különösen értékes, mivel még interjú készülhetett a két, ma már idős tervezővel, a Kanadában élő Szabó Jánossal és Boruzs Bernáttal, aki ma is Debrecenben él. A tervező páros válaszaiból megismerhetők a felmerülő problémák, anomáliák, a tervezés szempontjai, de szót ejtenek az épület jövőjéről is.

A 6. fejezetben a ház egyik kivitelező építészével készült riport, aki a beszélgetés során főleg az alapozás nehézségeiről, a bonyolult vasszereléstől beszél.

Löki Viktor négy fejezetben (7., 9., 16. és 18. fejezet) összegyűjtötte, hogy a különböző időszakokban a sajtó miként reagált a magasház építésére, a felmerülő problémákra, a lakók észrevételeire, panaszaira, illetve bemutatja a lakások cseréjére, eladására irányuló újsághirdetéseket és a környező üzletek hirdetéseit is.

A 11. fejezetben egy nagyon érdekes beszélgetés hangzik el a város főépítészével, Gábor Istvánnal. Az interjú során az 1944-es bombázás után kialakult hatalmas lebombázott terület építészeti tervein, az ott elpusztult és megmaradt épületeken végighaladva, a mai Petőfi tér kialakulásáig mutatja meg a felmerülő lehetőségeket, eljutva a magas házak létjogosultságáig, majd konkrétan a

22 emeletes ház építéséig. Majd beszél a magasházak jövőjéről is.

Két fejezetben (13. és 14. fejezet) a házhoz kapcsolódó épületben található üzlet vezetője, illetve alkalmazottja is nyilatkozott a szerzőknek a házról, a környéken lakó emberekről és az üzlet működéséről.

A 15. fejezetben a Debreceni Street Photo Crew válogatott fotói nézhetők meg a magasház környékéről.

Egyik legizgalmasabb rész a 17. fejezet, mivel nagyon sok embert érdekelhet, hogy miként üzemel ez a hatalmas épület. Erre ad választ a ház gondnokával készült interjú. Ilyen magas épületnél a legkardinálisabb téma a lift. Ezenkívül a riportban olvashatunk a felmerült problémákról, a portaszolgáltatásról (itt 24 órás portaszolgálat működik), a lakások belső átalakításáról, a bonyolult antennarendszerről, amely az épület tetején az utcáról is látható. Olvashatunk arról, hogy az utóbbi miként befolyásolja a lakók közös költségét.

A könyv szerzőinek sikerült interjút készíteniük három olyan lakóval is, akik elsőként költöztek be lakásukba (8., 10. és 20. fejezet – az utóbbi interjú alanyai már nem laknak az épületben), illetve olyanokkal, akik később, csere vagy vétel útján kerültek a házba (12., 19., 21. és 22. fejezet). Az interjúkból kiderül, hogy a lakók miként élnek a házban, milyen volt és milyen most a ház közössége, miért szeretnek itt lakni, annak ellenére, hogy kisméretű lakásokról van szó, de többen elmondták problémáikat is. Sokan megosztották

azt is, miként alakult az életük, mik a terveik. Mindegyik riportalany beengedte a szerzőket a lakásába, ahol fényképfelvételeket készíthettek a lakásról és az ott lakókról is. Főleg a lakókkal készített interjúk kissé töredeztettek, a szerkesztés során akár a válaszok sorrendjének változtatásával is összefogottabbá lehetett volna tenni ezeket.

A 23. fejezetben Béres-Áfra Zsuzsa esszéje nagyon jól összefoglalja a lakótelepek, a panelházak társadalmi hatásait. Az interjúkból idézve elemzi, hogy alakult az emberek viszonya a házhoz és egymáshoz az elmúlt 50 évben.

A 24. fejezetben Somogyi Tibor fikción alapuló novellája olvasható, amely egy fiatal férfi életét mutatja be. Az írásban feltűnik a toronyház is, és utalást találhatunk a házhoz kapcsolódó öngyilkosságokra is.

A kötet ábrajegyzékkel – összesen 300 régi és új fénykép, újságcikk található a könyvben – valamint a szerzők bemutatásával zárul.

Debrecen ikonikus épületének részletes, fényképekben gazdag bemutatása sok debreceni, de akár más városok lakóinak érdeklődését is felkeltheti, érdekes, elgondolkoztató olvasmány lehet számukra, illetve jó szívvel ajánlható az építészhallgatóknak is.

Az 1200 példányban kiadott kötet az ünnepi könyvhéten, június 10-én került bemutatásra. A könyvhöz a könyvhéten a Méliusz Juhász Péter

Könyvtár standjánál lehetett hozzájutni, de akik lekéstek róla, azok a könyvtárban is beszerezhetik díjmentesen.

Az épülethez családi kapcsolatok is fűznek. Unokatestvérem családjával az első beköltözők között volt. Felesége 1986-ig a ház gondnokaként tevékenykedett. Segítségével a 70-es években feljutottam a tetőrészre, ami akkor tiltott volt. Egyrészt rá lehetett látni a katonai repülőterre (a fényképezés szigorúan tilos volt), másrészt tartottak az öngyilkosjelöltektől. A tetőrész északi oldalán egy dobogó is volt, amit a városba látogató Kállai Gyula, a Hazafias Népfront elnöke debreceni látogatása alkalmával építtettek, hogy az alacsony termetű politikus is megtekinthesse fentről a várost. Egy másik unokatestvérem lánya ma is a ház lakója.

¹Löki Viktor biológus, a *Streets of Debrecen* nevű fotóblog gazdája, melynek célja, hogy Debrecen minden utcáján készítsen legalább egy fényképet.

²Ez a kiadvány a TOP-6.9.2-16 kódszámú „A helyi identitás és kohézió erősítése” című pályázati kiíráson támogatást nyert TOP-6.9.2-16-DE1-2017-00004 „Helyi közösségfejlesztés Debrecen3 városrészen” azonosítószámú és című projekt keretében valósult meg.

Nyul Imre
helytörténész, ny. középiskolai tanár, Debrecen